

TRIDESET LET OŠ KETTEJA IN MURNA

Obletnico Kettejeve smrti – 26. april – si je OŠ Ketteja in Murna izbrala za svoj praznik. Letos so ga na šoli počastili s posebnim poudarkom na 30-letnici njenega obstoja in delovanja.

Na Kodeljevem so bile pred vojno hiše bolj redko posejane, po njej pa jih je že v prvem desetletju zraslo toliko – in v njih tudi toliko otrok – da so morali Kodeljevčani pomisliti na šolo. In čez pet let beremo na začetku šolske kronike: 917 učencev v 30 oddelkih in 66 slušateljev večerne šole v 3 oddelkih je v 2 izmenah začelo obiskovati učilnice nove šole...

Svečana letošnja proslava! Na začetku je ravnatelj Anton Bizjak jedrnat orisal prehojeno pot zavoda. Bila je sicer podobna mnogim

drugim, a vendarle enkratna glede na položaj v kraju, v katerem in s katerim je rasla: nihanje števila učencev, oddelkov in učiteljev, nihanje števila izmen in končno ustalitev na eni izmeni, sodelovanje s podružnično šolo v Hrušici, razvijanje oddelkov podaljšanega bivanja, prehod na petdnevni delovni teden (sprva eksperimentalno), pa poglobljanje sodelovanja s starši in strokovno pedagoško službo, posodabljanje strokovnosti in metodičnosti pedagoškega dela nasploh, ureditev zobne ambulante, urejanje šolske okolice itn. Vse te spremembe so imele en sam cilj: nuditi mladim Kodeljevčanom čimveč možnosti spoznanj za reden psihofizični razvoj! Že kar nekaj generacij potrjuje pravilnosti teh in takih usmeritev...

Kulturni program na proslavi so pod vodstvom mentorjev pripravili učenci razredne in predmetne stopnje s svojimi pevskimi zboroma in solisti, s plesno skupino, recitatorji, igralci in z glasbenimi točkami posameznikov, ki obiskujejo tudi glasbeno šolo. Izdali so posebno številko šolskega glasila ISKRICE, po vsej šoli razstavili svoje dosežke, sodelovali pri »generalnem« čiščenju šole in okolice ter pri slavnostni ureditvi nove telovadnice, ki je v njej potekala proslava. In ko se je ta pisani in bogati program prevesil tja čez uro in več, so vsi učitelji in drugi delavci, ki so delali na šoli deset in več let, prejeli lična priznanja. Trideset let ni kdo ve kolikšna doba za šolo, ki je zrasla s krajem in on z njo, pa pomeni zelo veliko. Prve generacije se že prek svojih otrok in tudi sicer vračajo vanjo kot v svojo šolo – poimenovano po dveh pesnikih, ki sta iz cukrarne hodila po teh (tedanjih) poljih v svet spoznanj, lepote in čustvovanj. In Kodeljevčani smo jima v tem kar precej zvesti.

AM

PRIPRAVA NA »DAN PLAČILA«

Svoje čase je izraz »dan plačila« – za razliko od plačilnega dneva – našim starim staršem in ponekod še tudi staršem pomnil isto kot poslednja sodba, torej dan, ko bo Kristus v večni slavi prišel soditi žive in mrtve. Včasih pa so pomen, kdaj pa kdaj tudi nekoliko šaljivo, prenesli na zadnji šolski dan oziroma na dan, ko v šoli delijo spričevala. Kakor se časi spreminjajo, vse bolj kaže, da se ta dan tudi nam vedno pogosteje prikazuje kot sodni dan, kot dan nepreklicne sodbe, vendar brez kančka humorja. Poti navzgor, do izobrazbe in željenega poklica, do dobro plačane službe so vse ožje, vrata na ključnih prehodih vedno bolj priprta in neuspeh na teh ključnih prehodih je včasih res videti kot večno zveličanje enih in večno pogubljenje drugih. Ni torej čudno, da je v marsikateri družbi ta dan res pravi »sodni dan«, v po-

menu, ki ga vsi poznamo: vpitje, jok in škripanje z zobmi.

Da je stvar huda, tega ni mogoče zanikati, zlasti še, če starši neuspeh šolarja doživijo kot presenečenje. Vendar je hkrati treba hladno ugotoviti, da »sodni dan« ničemur in nikomur ne koristi, pogosto pa napravi nepopravljivo škodo, ki se je zavemo šele takrat, ko smo na »sodni dan« navadno že pozabili, z njim pa tudi vse, kar smo otroku v besu rekli, s čim smo mu grozili, kaj smo mu prerokovali. Bolj natančno rečeno: obnašanje staršev v slogu »sodnega dneva« jim koristi toliko, kolikor zanje pomeni trenutno psihološko sprostitve (da ne počijo od jeze, kot se reče), največkrat pa tudi razbremenitev občutka krivde ali vsaj skrivade za otrokov neuspeh, ki jo bolj ali manj podzavestno čutijo. Zanesljiv znak tega drugega so vprašanja: Ali ti nismo rekli, ti prigovarjali, opozarjali, te prosili, rotili?... Prav tako, s povišanim glasom izrečena vprašanja, na katera seveda ni mogoče odgovoriti nikalno, pa odražajo v »pozabo« druga, za otroka in otrokov uspeh pomembnejša: smo ga, razen z večnim nerganjem, znali še kako drugače spodbuditi, smo imeli čas in odprta ušesa tudi za poslušanje njegovih težav, ga pri izbiri šole nismo obremenili s pričakovanji, ki presegajo njegove sposobnosti, ali prav poznamo njegove želje in nagnjenja, smo jih podpirali? In tako dalje in tako naprej – skorajda v neskončnost.

In že slišimo ogorčeno vprašanje prizadetih staršev: Ali naj ga pohvalimo ali kar nagradimo za packarjjo, ki jo je zakuhal, za lenobo, malomarnost in neodgovornost?

Gotovo ne. Lahko pa tik pred eksplozijo »sodnega dneva« za trenutek stisnemo jezik za zobe in se vprašamo, ali ga imamo radi, kljub vsemu, kar smo mu tisti hip pripravljeno izreči. In če si s tem ne moremo priti na čisto, lahko nadaljujemo tako, da se vživimo v vse tiste neugodne položaje, ki smo mu jih pripravljeno prerokovati – do tistega zadnjega, da bo končal v jarku ali na vislicah – in se vprašamo, kako bi v takih trenutkih čutili in ravnali. In če tudi to ne pomaga, bi se lahko spom-

nilo, da je pot navzdol, do pregovornega jarka in vislic, strma in široka in da ga s tem, ko mu v stiski, ki tudi zanj ni majhna, odrekamo vsakršno razumevanje in podporo, pravzaprav še sami pehamo po strmini navzdol. In če vse skupaj nič ne pomaga, mu lahko pomagamo samo še Bog. Nam pa tudi.

In kaj se spremeni, če se nam posreči preprečiti ali vsaj omiliti eksplozijo »sodnega dneva«? Nedvomno se bomo prikrajšali za trenutno sprostitve napetosti in se dodatno obremenili s premišljevanjem o svojem deležu pri stvari, ki jo doživljamo kot katastrofo. Zato pa bo otrok nemara ohranil nekoliko samospoštovanja, ki je tako ali tako že močno prizadeto. Predvsem pa bo pridobil občutek, da ga v hudi uri najbližji niso pustili samega na cedilu; manj verjetno je, da bo iskal razumevanje in podporo v družini, v kateri ne bi hoteli, da ji pripada; manjša bo verjetnost, da se bo prepuštil mračnim mislim, ali celo storil kaj takega, kar bi nas še neprimerljivo bolj obremenilo z občutji krivde.

Res pa je tudi, da se zaradi tega življenjske šanse neuspešnega šolarja ne bodo kaj prida izboljšale. Tolažimo se lahko s tem, da v razmerah, v kakršnih pač smo, nikogaršnje šanse niso kdo ve kako velike; oseka pač. Ko pride plima, pa se vse ladje dvignejo, tudi nasedle, če niso nasedle na skale in se razbile.

IN PETRIC

dipl. psiholog

Radovan Hrast: ČAS, KI GA NI

Avtobiografska dela, če le podajajo dovolj izrazite in zanimive, zlasti pa še posebne in izjemne človeške usode, vzbujajo običajno pri bralcih velik odziv. Ožji vrstni avtobiografij, ki sta se močno uveljavili v zadnjih desetletjih, sta vojna (vojaška) in jetniška (taboriščna). Potem ko smo se najprej seznanili s spomini iz italijanskih fašističnih in nemških nacističnih taborišč, so se začela vrstiti postopoma tudi pričevanja iz komunističnih taborišč, najprej seveda iz sovjetskih (npr. K. Štajner: 7000 dni v Sibiriji). Končno s politično otoplitvijo in s političnimi spremembami v Sloveniji – pa so sledila še spominska dela o (novo)jugoslovanskih zaporih in taboriščih in še posebej o »devetem krogu« teh taborišč – o Golem otoku.

Radovan Hrast

Tako smo npr. že brali pretresljivo življenjsko zgodbo Janeza Jezerška, opisano v knjigi Arhipelag Goli (posrečen naslov z asociacijo na Solženicinovo knjigo Arhipelag Gulag!). Zdej pa dobivamo v roke še izpoved Radovna Hrasta »Čas, ki ga ni« (s podnaslovom: Preprosta povest o človekovi usodi). Avtor (rojen 1931) opiše obrisno najprej svojo mladost (1. del – »Priprave« na Goli otok). Čeprav je bil še deček, je vendarle že – z vsem idealizmom – sodeloval v NOB. Po vojni pa je prišel v uničevalno kolesje režima in se 18-leten znašel – na Golem otoku. Pri njem – kot pri številnih drugih – sploh ni šlo za Informbiro (kot opredelitev za Stalina), ampak enostavno za obračun z dejansko ali možno kritičnimi ljudmi, za

ustrahovanje zapornikov in prek njih tudi vseh drugih državljanov.

Drugi (obsežnejši) del Hrastove knjige (Goli na Golem) obravnava jetniško življenje, to življenje pa je bilo organizirano kot perverznen sistem peklenjskih muk. Povrh je bil Hrast še »dvomotorec« (jetniški izraz za povratnika), saj je po prvem krajšem bivanju na Golem otoku (1949) leta 1951 ponovno prišel nanj, in je bil tako še dodatno izpostavljen najhujšemu trpinčenju (pretežno kar na »samopravni« podlagi!) Preživel je na otoku 26 mesecev – knjiga pa se končuje z vrnitvijo težko preskušene mladeniča domov. Delo je mogoče priporočiti obenem z vidika literarno sugestivne izpovedi in kot pretresljivo (dokumentarno) pričevanje o »goli resnici Golega otoka«. Tehtne spremene besede je napisal knjigi dr. Rado Bordon (tudi sam medvojni in povojni zapornik), Zdenko Zavadlav pa je na ovitku dodal nekaj svojih misli. Navedimo njegov zaključek: »Goli je bil potemtakem krona vsega, zločinstvo, ki mu v zgodovini ni para. Sistem, v katerem so bile žrtve hkrati rablji, so uvedli in izvajali stari boljševiki, komunisti, ki so taborišče na Golem organizirali in ga vodili, obenem pa »krivdo« zanj prevladali na tiste, ki so Goli otok doživljali. Prav Goli je bil začetek popolnega moralnega propada ne le jugoslovanskega, marveč boljševizma nasploh.«

ANDRIJAN LAH

USPEŠNI TUDI NA ZVEZNEM TEKMOVANJU

Letošnjega 20. zveznega tekmovanja učencev glasbenih šol se je v aprilu 1991 udeležilo 5 učencev Glasbene šole Lj. Moste-Polje. Dosegli so zelo velik uspeh, saj so si priigrali tri prve nagrade in 2 drugi.

Prve nagrade so prejeli: klarinetist Mate Bekavac, ki je tudi na zveznem tekmovanju prejel največje možno število točk – 100, flavtistka Maja Kranjc in Katarina Nemeš s kljunasto flavto. Drugonagrajenki sta flavtistki Maja Tina Dimnik in Tina Pangršič. Uspešni tekmovalci, njihovi učitelji Jesenka Jelačič, Suzana Furlan-Mitev in Darko Brlek ter korepetitorki Jerica Munda in Bojana Karuza zaslužijo vse priznanje za izreden uspeh. Vsem skupaj iskrene čestitke, tekmovalcem pa želimo še naprej tako uspešno glasbeno pot.

AM

TUDI LETOS POHOD NA JANČE

Tudi letos, tako kot že dolgo vrsto let, bo v nedeljo, 2. junija 1991 pohod in srečanje na Jančah. Pohod in srečanje pripravljajo organizacije zveze borcev občin Grosuplje, Litija in Ljubljana Moste-Polje ter Skupnost borcev 1. slovenske brigade II. grupe odredov v spomin na pomembne dogodke iz polpreteklega zgodovine hribovitih predelov naše občine. To sta predvsem dva, in sicer 122-letnica spopada kmetov v Turnarji in 49-letnica bojev borcev II. grupe odredov z Nemci.

SPOPAD KMETOV S TURNARJI

Po letu 1850 je močno porasla slovenska narodna zavest. Ustanavljala so se številna kulturna društva (čitalnice) in telovadna društva (južni Sokol). Značilni za to obdobje pa so tudi tabori. Na Slovenskem so se Nemci in nemčurji počutili ogroženi, ustanavljali so svoja društva in na vse mogoče načine pritiskali na Slovence, posebno s pripadniki telovadnega društva Turnverein, ki so s propagand-

nimi pohodi hoteli dokazovati nemško politično in kulturno premoč.

Na binkoštni ponedeljek 17. maja 1869 je bil v Vižmarjih velik slovenski tabor, na katerem je bilo 30.000 udeležencev. Na to vižmarsko slavje so že naslednje nedeljo, tj. 23. maja 1869, odgovorili oboženi Turnarji z izizvalnim izletom na Janče. Zaradi svojega nadutega obnašanja so razjezili domačine Jančane. Razvnel se je pretep, v katerem so sodelovale tudi ženske. Turnarjem so zaplenili zastavo,

jih pretepli in prepodili vse do Vevč, kjer se je ponovno razvnel pretep, v katerem pa je bil ubit domačin Rode.

Odmevi spopada so segli prav do Dunaja in močno razburkali vso tedanjo avstroogrsko javnost in oblast. Sledile so številne obsodbe kmetov, ki so bili kaznovani z zapornimi kaznimi, tudi do treh let. A na pohode turnarji niso več hodili.

BOJ II. GRUPE ODREDOV NA TUJEM GRMU

Triinsedemdeset let kasneje je 21. maja 1942. spet grmelo okrog Janč, bil se je ogorčen boj med borci II. grupe odredov in nemškimi policijskimi regimenti. II. grupa odredov, ali tudi, kot so se sami imenovali I. slovenska brigada, je bila spomlad 1942. leta najmočnejša in najboljše opremljena partizanska enota na Slo-

O ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Člani zgodovinskega krožka Osnovne šole Zalog smo se letos že drugič udeležili republiškega tekmovanja mladih zgodovinarjev na temo PROMET, ki ga organizira Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Ker ima Zalog bogato zgodovino železniškega prometa, smo se odločili za raziskovanje le-tega. Poleg tega smo napisali tudi knjigo, v kateri spoznavamo zgodovino železniškega prometa v Zalogu od nastanka južne železnice do danes. Knjiga slikovito

prikazuje železnico, njena poslopja in delo na njej, ki je vse do danes doživelo velike spremembe.

Pomagala vam bo odgovoriti na mnoga zastavljena vprašanja in za vas ob fotografijah in zanimivem čitvu spodbudila k razmišljanju. Avtorji smo: Miha Mejač, Simon Feštanj, Jure Matjažič, Boštjan Mišmaš, Mojca Žibert, Matjaž Jelen in mentor zgodovinskega krožka Stane Padežnik.

Cena knjige je 150,00 dinarjev, prodajajo jo na šoli in po domovih. Z izkupičkom bomo kupili nekaj učnih pripomočkov za zgodovino, ker zanje šola nima denarja. Hvala.

Člani zgodovinskega krožka Osnovne šole Zalog

venskem. Štela je preko 500 borcev, predvsem iz sedanjih občin Ljubljana-Bežigrad, Grosuplje in naše občine. Nastala je iz II. partizanskega bataljona, ki so ga sestavljale Molniška, Stiška, Mokronoška in Grosupeljska četa. Bataljon so imenovali tudi »ŠTAJERSKI«, ker je bil namenjen, da podpre narodnoosvobodilni boj na Štajerskem. Po prvem neuspelem poskusu preboja čez Savo je bataljon prezimil v hudi zimi 1941-42 na Pugaldu. Tu se je okreplil in vojaško usposobil, tako da se je 23. marca 1942 uspešno bojeval proti Italijanom na Pugaldu.

Po hitrem naraščanju partizanskih enot na Slovenskem in v skladu s tedanjo organizacijo partizanskih enot, se je bataljon organiziral v II. grupo odredov s preko 500 borcev.

Grupa je bila določena, da odide na Štajersko in je v noči iz 19. na 20. maj krenila iz Police, čez nemško mejo proti Savi in v prvi noči prišla do Koških Poljan, kjer je predanila. Tolikšna enota seveda ni neopazno prešla preko meje, zaščitnice pa so se že zjutraj spopadle z nemško patroljo. Obenem pa je bil to tudi alarm. Nemci so z vseh strani začeli dovažati vojaštvo. Zasedli so dolino Save in zaprli širok obroč območja, v katerem so slutili partizane. V Besnico so vozili pripadnike policijskih enot z Gorenjske preko Pečarja. Italijani pa so

blokiral tedanjo mejo.

V noči iz 20. na 21. maj se je hotela II. grupa spustiti v dolino in prekoračiti Savo, vendar to ni uspela in se je vrnila na položaje pod Tujim grmom, kjer so jih sredi dopoldneva Nemci odkrili in napadli. Do večera je sledilo sedem nemških jurišev na partizanske položaje, a se ti niso umaknili niti za korak. Pregatni niso mogle niti mine iz težkih minometalcev niti ogenj in oklepni avtomobil, ki so ga s težko strojnico onesposobili. Jurišem so sledili protinapadi, v katerih so partizani zaplenili poleg orožja tudi torbico nemškega oficirja z zemljevidom, kjer so bili označeni vsi nemški položaji, kar je pripomoglo h kasnejšemu uspešnemu umiku. Nemci so nameravali partizane potisniti v dolino Save in jih tam uničiti.

V noči iz 21. na 22. maj se je celotna grupa izvila iz obroča in se preko Slapnice in Gostince prebila v dolino Besnice, kjer je uspešno razbila zasede, in se preko Žagarskega vrha vrnila na Polico.

Po nepopolnih podatkih naj bi padlo okrog 70 nemških vojakov, prav toliko pa jih je bilo ranjenih. Padlo je tudi 11 partizanov, 11 pa jih je bilo ranjenih.

Bitka je takrat močno odmevala po vsem območju in ljudem dokazala, da tudi Nemci niso vsemogočni in da je mogoč učinkovit upor. M. M.